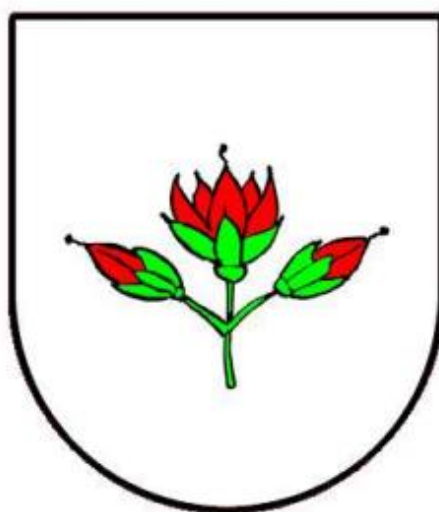

Metodické přístupy k tvorbě dílčích částí strategického plánování

Obec Vřesina

ZUJ 568244

IČO 00635545

Realizováno v rámci projektu „Strategickým řízením k dalšímu rozvoji obce Vřesina“ s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/16_033/0002907 podpořeného z Operačního programu zaměstnanost

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Obsah

Metodické přístupy k tvorbě dílčích částí strategického plánování

1. Základní východiska	3
2. Způsob uplatnění dokumentu v působnosti obce Vřesina	3
3. Participativní metody ve strategickém plánování obce	4
3.1 Uplatnění nástroje C.L.E.A.R.....	4
3.2 Participace v České republice	6
4. Doporučené zdroje pro další studium občanské participace při tvorbě strategických plánů	7

1. Základní východiska

Předkládaný dokument představuje inspirativní nástroj pro vedení obce Vřesina v kontextu dalšího rozvoje procesu strategického plánování v území.

Dokument Metodické přístupy k tvorbě dalších částí strategického plánování slouží jako doplněk hlavního strategického dokumentu a zároveň je užitečným dokumentem pro strategické a projektové řízení obce do dalších let. Představuje konkrétní metodické postupy, které je možné využít v dílčích fázích strategického plánování obce.

Ambicí dokumentu je představit inovativní metodické postupy při tvorbě strategických dokumentů, a to nad rámec metod uplatněných při tvorbě samotné strategie. Stručný přehled se opírá o podložené postupy z ČR i zahraničí. Na základě potřeb obce Vřesina i zkušeností s tvorbou strategického plánu (který provázela relativně nižší míra participace veřejnosti) se metodické přístupy orientují na oblast **zvýšení participace občanů na tvorbě strategických plánů a koncepčních dokumentů**.

2. Způsob uplatnění dokumentu v působnosti obce Vřesina

Dále popsany přístup může být pro obec Vřesina uplatnitelný například v rámci následujících kroků strategického plánování:

1) Aktualizace platného dokumentu Strategie rozvoje obce Vřesina pro léta 2018 – 2028

Implementační a hodnotící rámec strategie uvádí, že monitorování a hodnocení plnění jednotlivých aktivit a jejich příspěvku k dosažení cílů Strategie rozvoje obce Vřesina pro léta 2018 – 2028 bude probíhat v kontextu zpracování dvouletých zpráv o naplňování cílů Strategie rozvoje obce Vřesina pro léta 2018 – 2028. S ohledem na dynamicky se měnící vnější i vnitřní prostředí obce bude dokument Strategie rozvoje obce Vřesina pro léta 2018 – 2028 průběžně revidován a v případě potřeby některá z jeho částí či celý dokument aktualizován. Podnětem k aktualizaci mohou být zejména neočekávané a výrazně změny ve vnějších a vnitřních podmínkách ovlivňující rozvoj obce, ale také výsledky Zpráv o naplňování cílů Strategie rozvoje obce Vřesina pro léta 2018 – 2028.

Metodické postupy je tak možné využít v rámci stávající strategie při zapojení občanů do jejího vyhodnocování i při tvorbě strategie nové příp. navazující.

2) Zpracování nových koncepčních a sektorových strategických dokumentů

V kontextu aktuálních rozvojových problémů obce Vřesina se nabízí především možnost zpracování samostatné koncepce rozvoje sportu, komunitního přístupu k sociálním službám příp. koncepce boje se suchem. A to opět v přímé návaznosti na zvýšení participace obyvatel na přípravě obdobných dokumentů.

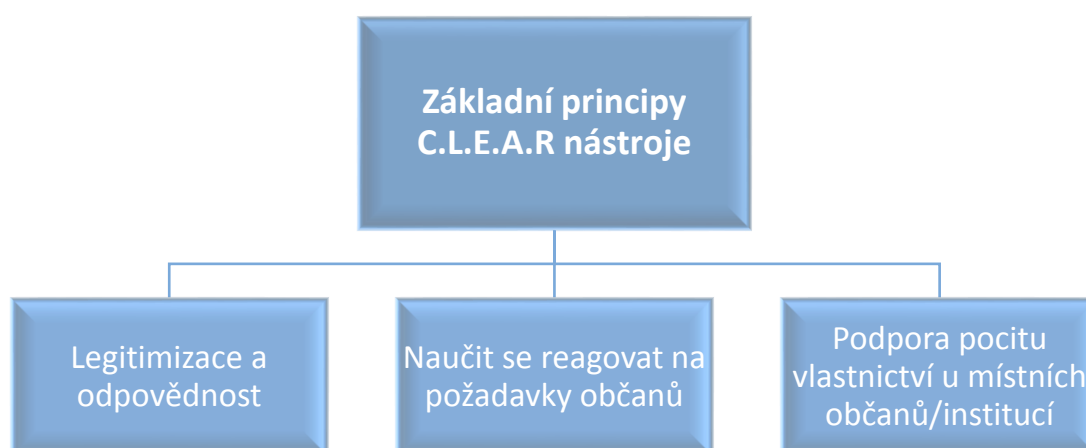
3. Participativní metody ve strategickém plánování obce

Na účast občanů ve veřejném dění lze nahlížet několika úhly pohledu. V tomto kontextu participace občanů (neboli občanská participace) znamená zapojení jednotlivců, nevládních organizací a občanské společnosti jako celku do rozhodovacích a plánovacích procesů veřejných orgánů (Council of Europe, 2017). Občanská účast na politickém rozhodování by měla usilovat o poskytování a shromažďování názorů jednotlivců přímo nebo prostřednictvím organizací občanské společnosti. Tento stav poté vede k zprostředkování klíčové výměny informací a názorů založených na faktech, které jsou podkladem pro rozhodovací proces a následného zajištění skutečných potřeb veřejnosti (Council of Europe, 2017). Doplňme, že dle literatury existuje několik forem občanské participace. Haken et al. (2016) hovoří o tzv. žebříku participace, kdy každý vyšší stupeň signalizuje silnější vliv občanů. U prvních tří stupňů (informování, připomínkování, konzultace) záleží pouze na vůli veřejných orgánů, zdali bude nashromážděné připomínky zohledňovat při svém rozhodování (Haken et al., 2016). Naproti tomu poslední dva stupně (partnerství, rozhodování) počítají s přímým ovlivňováním ze strany občanů (Haken et al., 2016).

3.1 Uplatnění nástroje C.L.E.A.R

Zapojení občanů do veřejného dění je nelehký úkol. Z analýzy aktuálních dokumentů na evropské úrovni (Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG, 2018) vyplývá, že **malá úroveň participace může být způsobena mj. tím, že občané včetně politických představitelů, nejsou dostatečně informováni o důsledcích participace a její roli, kterou může hrát v demokratickém životě dotyčné obce.** Bez odpovídajících znalostí pak nemůže občanská společnost aktivně integrovat participativní přístup do svých denních diskurzů, a tudíž do místní identity. Proto v roce 2008 vytvořila Rada Evropy (Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG, 2018) **nástroj nazývaný C.L.E.A.R s cílem pomoci veřejným orgánům v porozumění místním komunit zejména ve vztahu jejich sklonu a schopnosti účastnit se rozhodovacích procesů** municipalit. Tento nástroj vychází dle Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG (2018) z 3 základních principů, a to:

- **legitimizace a odpovědnost,**
- **naučit se reagovat na požadavky občanů,**
- **podpora pocitu vlastnictví u místních občanů/institucí.**

Obrázek 1 – Základní principy C.L.E.A.R nástroje, zdroj: Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG (2018)

První princip je založen na potřebě posílit důvěru občanů a veřejnosti v politické instituce a jejich představitele, čehož lze docílit hledáním aktivní podpory občanů v kontextu politik a postupů. Smyslem je dát občanům hlas a vytvořit nepostradatelnou dlouhodobou loajalitu k politickému systému. Druhý princip reflektuje nezbytnost využívání efektivních komunikačních kanálů pro dosažení širších sociálních a ekonomických výsledků. Participace občanů pak vede k efektivnějšímu učení a lepším rozhodnutím. Třetí princip vychází z předpokladu, že chytrá veřejná správa není pouze o dobrých výsledcích. Způsob jejich dosažení je přinejmenším stejně důležitý. Proto by měly orgány veřejné správy na všech úrovních upřednostňovat aktivní podporu a zapojení občanů před pouhým tichým souhlasem s jejich politikami a programy. (Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG, 2018)

Pro zpřístupnění výše uvedených principů všem orgánům veřejné správy formulovala Rada Evropy soubor klíčových otázek, který je poskytován ve formě sebehodnocení. Díky odpovědím daná municipalita posoudí své silné/slabé stránky ve vztahu ke schopnosti začít a rozvíjet participativní procesy v municipalitě. V tomto hodnocení je posuzováno 5 dimenzí, které představuje právě C.L.E.A.R nástroj. Podle Rady Evropy (Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG, 2018) se jedná se o:

- Can do – občané mají zdroje, znalosti a dovednosti potřebné k participaci.
- Like to – občané mají pocit sounáležitosti, který posiluje jejich participaci.
- Enabled to – občanům je poskytnuta možnost participace.
- Asked to – občané jsou zapojeni oficiálními orgány nebo dobrovolnými skupinami.
- Responded to – občané vidí důkazy, že jejich náměty a názory byly při rozhodovacím procesu zváženy.

Nástroj je dále složen ze dvou hodnotících složek: komunita (občané obce) a zúčastněné strany (neziskové organizace, podnikatelé, institucionální aktéři). V obou složkách se hodnotí 4 kategorie proměnných ovlivňujících participaci, a to: sociální, ekonomický, politický a lidský

kapitál. Aby bylo možné efektivně zavést prvky participace do rozhodovacích procesů, je tak nejprve nutné ze strany dané municipality posoudit celkový postoj komunity (občanů) a zúčastněných stran k tomuto tématu. Podle Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG (2018) je komunita formována sociálními proměnnými (jako průměrný věk obyvatel, úroveň aktivismu občanské společnosti, přístup k informacím, apod.), ekonomickými proměnnými (průměrný příjem, možnosti zaměstnání, apod.), lidskými proměnnými (dovednosti a znalosti, které občané mají a mohou používat či sdílet) a politickými proměnnými (úroveň zapojení občanů do rozhodování v obci a do politického dění, atd.). Centre of Expertise for Local Government Reform a ISIG (2018) dodávají, že pro zahájení účinného participačního procesu je důležité pochopit, jak uvedené proměnné ovlivňují občany obce ve věci jejich sklonu k participaci. Doplňme, že u druhé složky, nazvané jako zúčastněné strany, se hodnocené proměnné vztahují k neziskovým organizacím, podnikatelům a institucionálním aktérům fungujících v dotyčné municipalitě.

3.2 Participace v České republice

Prvky participace při výkonu samosprávné působnosti obcí právní řád v České republice nikterak neomezuje, a její uplatnění tedy primárně závisí na ochotě veřejných orgánů (Haken et al., 2015). Co se týče metodické podpory participace u nás, tak můžeme konstatovat, že neexistuje ucelená metodická podpora participace jako klíčového principu fungování veřejné správy (Haken et al. (2015)). I přes to ale můžeme najít několik inspirativních materiálů, jejichž využití je ale pouze na samotném uvážení dané municipality. V tomto ohledu zmiňme metodiky, které vznikly v poslední době. Jedná se zejména o „Metodiku participace“ a „Metodiku tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR“ publikované v roce 2016. Zajímavou publikací je také „Manuál participace: Jak zapojit veřejnost do plánování města“ vytvořený v rámci IPR Praha pro potřeby pražské samosprávy z listopadu 2016. Uvedené metodiky přinášejí podrobný postup při zavádění participativních procesů.

Na základě analýzy řešitelského týmu můžeme prohlásit, že v České republice se lze v současnosti setkat s mnoha úspěšnými příklady zdařilé implementace participačních procesů různého charakteru. Zejména pak na místní úrovni v souvislosti samosprávné působnosti měst a obcí lze identifikovat značný potenciál při zavádění participačních mechanismů. Konkrétní občanská participace se v České republice projevuje zejména prostřednictvím plánovacích procesů obcí, které lze dle Hakena et al. (2015) rozdělit do několika oblastí, a to:

- Při strategickém plánování – v poslední době se při zpracování strategických dokumentů stále častěji využívá většího zapojení dané komunity (odklon od dřívějšího uzavřeného přístupu).
- Při komunitním plánování – zaměřené na konkrétní tematické oblasti (příklady můžeme zaznamenat při komunitním plánování sociálních služeb či kulturním plánování).
- Při územním plánování – jsou vytvořeny určité nástroje s ohledem na zapojení veřejnosti, leč participace je v této oblasti minimální.

- Při finančním plánování – občané se zde v praxi zapojují prostřednictvím participativního rozpočtování

4. Doporučené zdroje pro další studium občanské participace při tvorbě strategických plánů

Manuál participace: Jak zapojit veřejnost do plánování města (IPR Praha, 2016)	http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/participace/manual_participace_tisk_2017.pdf
Participativní metody (Portál Centra občanského vzdělávání)	http://www.participativnimetody.cz/
Jak přizvat občany ke spolupráci (Agora Central Europe, 2006)	https://www.agora-ce.cz/archive_files/Dokumenty_ke_stazeni/Participace_-_Jak_prizvat_obcany_ke_spolupraci.pdf
Příklady dobré praxe zapojování veřejnosti do rozhodování v Norsku (Agora Central Europe)	https://www.agora-ce.cz/archive_files/Dokumenty_ke_stazeni/Norske_priklady_dobre_praxe_-_brozura.pdf
Metodika participace (Haken et al., 2016)	http://www.paktparticipace.cz/dokumenty/metodika-participace
Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR (Černý, 2016)	https://www.participativni-rozpocet.cz/wp-content/uploads/2017/05/Metodika_Participativni_rozpocet_AGORA_CE.pdf